

УДК 339.168.6:338.47(447)

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.2.15>

І. Б. Якайтiс

кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри міжнародних перевезень та митного контролю
Національного транспортного університету

Т. Л. Шестаковська

доктор наук з державного управління,
ректор Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права

Н. Д. Шульга

доктор наук з державного управління,
директор Відокремленого структурного підрозділу
«Київський транспортно-економічний фаховий коледж
Національного транспортного університету»

МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті систематизовані фактори, які мають вагомий вплив на процес формування та реалізацію інвестиційного потенціалу транспортної галузі: екзогенні (призначення інвестицій для споживчих цілей або для потреб транспортної галузі; джерела фінансування можливих розробок; позиціонування відповідного суб'єкта господарювання в галузі; ефективна державна політика у напрямку інвестиційної діяльності; діяльність інвестиційної інфраструктури поза межами бізнесу); ендогенні (інтелектуальний капітал; належний психологічний клімат в проведенні організації, тобто відповідний рівень лояльності учасників для відтворювального процесу; досягнутий техніко-технологічний рівень; організація належного управління інтелектуальною власністю; належність організаційних структур для управління завданням інвестиційної діяльності). Ідентифіковані головні напрями механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі: реформування відносин власності механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі; фінансово-кредитне забезпечення проведення фундаментальних досліджень й реалізація пріоритетних інвестиційних проєктів; реалізація ефективних механізмів соціально-економічного й екологічного стимулювання інвестиційної діяльності; сприяння забезпечення системної охорони прав на інтелектуальну власність. Обґрунтовані заходи забезпечення результативності механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі: удосконалення та адаптації до умов сьогодення нормативно-правової бази; формування надійної структури інформаційно-консалтингового забезпечення провадження інвестиційної діяльності у транспортній галузі; підтримка та популяризація інвестиційної культури для транспортної галузі шляхом більш широкого впровадження інновацій; всебічна підтримка та розвиток наукової діяльності, створення наукових лабораторій і кластерів на їх основі. Представлено структурну декомпозицію механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі, яка передбачає реалізацію сукупності завдань стратегічного планування розвитку ресурсного транспортної галузі на основі використання практичного інструментарію горизонтального й вертикального управління. Визначено, що результати реалізації такого механізму орієнтовані на ефективне використання наявного інвестиційного потенціалу України, державної підтримки інвестиційних проєктів та підтримку конкурентного середовища, яке відповідає нагальним ринковим трансформаціям.

Ключові слова: транспортна галузь, механізм, розвиток, публічне управління, інвестиційний потенціал.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність країни загалом та вітчизняних підприємств зокрема передбачає розвиток сфери транспортних послуг. Підвищення їх якості може значно знизити витрати на транспорт як частину собівартості продукції та, відповідно, підвищити прибутковість конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. З іншого боку, нарощення обсягів зовнішньої торгівлі країною змушує підприємства транспортної галузі удосконалювати свої технології та шукати шляхи подолання існуючих проблем. Україна має значний потенціал для нарощування потенціалу транспортної галузі. В умовах євроінтеграції змінюється глобальний вектор, трансформуються логістичні схеми, відповідно питання врегулювання проблем розвитку інвестиційного потенціалу транспортної галузі набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблем розвитку інвестиційного потенціалу та підвищення результативності функціонування транспортної галузі країни займалися такі науковці: Н. Ващенко, К. Коценко, Ю. Пашенко, Е. Ємельянова, А. Хахлюка й інші. Однак проблема реалізації механізмів публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі, зокрема технічних бар'єрів, є доволі новою на теренах вітчизняної науки та потребує подальшого дослідження.

Метою статті є поглиблення та обґрунтування теоретико-методологічних основ реалізації механізмів публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі в Україні.

Виклад основного матеріалу. Формування та реалізація публічної політики розвитку інвестиційного потенціалу транспортної галузі засновано на реалізації сукупності функцій, що виражають екзогенний прояв специфічних властивостей та її роль у загальнодержавних соціально-економічних відносинах. Фактори і умови екзогенного середовища породжують актуальність формування нового механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі з урахуванням специфіки імплементації відповідних принципів:

– стратегічної цілеспрямованості інвестиційного потенціалу обумовлює актуальність наявності й досягнення стратегічних цілей транспортної галузі на основі дотримання пріоритетності науково-інноваційної політики;

– для вертикально-наскрізного управління передбачає розробку механізму формування інвестиційного потенціалу транспортної галузі з дотриманням пріоритетів національної, регіональної інвестиційної політики;

– безперервності реалізації інвестиційної діяльності передбачає перманентне використання у діяльності транспортної галузі інвестиційних змін, які сприяють поступовому переходу на новий рівень її розвитку;

– рефлексивності передбачає забезпечення певної адаптації на основі належної реакції інвестиційної діяльності підприємств транспортної галузі до швидко мінливих запитів ринків транспортної галузі;

– динамічності (адаптивності) забезпечує чіткий цілеспрямований рух транспортної галузі вперед на засадах пошуку шляхів адаптації до мінливих вимог ринкового середовища на засадах розширення асортименту інноваційної продукції, зростання рівня інвестиційної активності;

– комплексність реалізує взаємну ув'язку складових елементів, підсистем, етапів життєвого циклу інвестицій, належний ієрархічних рівнів та організаційних, соціально-економічних, виробничих й інших стратегічних заходів реалізації інвестиційного потенціалу транспортної галузі;

– систематичності визначає стабільне безперервне виконання всіх робіт у сфері формування та реалізації інвестиційного потенціалу транспортної галузі, їх ритмічність й довготривалість дії;

– науковості, що реалізує розробку заходів та впливів на інвестиційний потенціал транспортної галузі з урахуванням об'єктивних законів та закономірностей системного управління;

– інтеграції, що передбачає розвиток інвестиційного потенціалу як відкритої системи у тісній взаємодії із іншими соціально-економічними суб'єктами ринку, інтегруючими зусилля у єдиний інвестиційний простір [1–3].

На кожному рівні розвитку суб'єктів транспортної галузі будуть властиві індивідуальні фактори, які мають суттєвий вплив на процес формування та реалізацію інвестиційного потенціалу транспортної галузі. Тому, фактори, які впливають на макро- й мезорівні перебувають під безпосереднім впливом державної політики, певного рівня економічного циклу у країні і розвитку технологічних укладів тощо. Також, на мікрорівні фактори представляються шляхом динамічної реалізації діючого інвестиційного проєкту. Ми переконані, що актуальним

є визначення й обґрунтування конкретних факторів. На засадах проведеного дослідження існуючих методологічних підходів до проведення класифікації факторів розвитку інвестиційного потенціалу транспортної галузі країни, автором запропоновано систематизувати їх на відповідні екзогенні й ендогенні фактори.

До екзогенних факторів доцільно віднести:

- призначення інвестицій для споживчих цілей або для потреб транспортної галузі. Потреби для сучасного споживача відрізняються високою динамічністю, тобто, суб'єкти господарювання, які надають послуги, змушені бути інноваційними;

- джерела фінансування можливих розробок. Інвестиційна діяльність, зазвичай, характеризується значним рівнем невизначеності та ризику, тому головним принципом системи фінансування транспортної галузі є множинність належних джерел. Можливість залучити різні зовнішні джерела фінансування, та можливість працювати за різними державними контрактами, значно підвищує інвестиційну активність транспортної галузі;

- позиціювання відповідного суб'єкта господарювання в галузі. Значна кількість дослідників вважають, що представлені галузеві лідери, прагнучі зберегти так званий статус-кво, значно зменшити турбулентність галузевого середовища, суттєво поліпшують інновації. Також галузеві новачки та аутсайтери, намагаючись змінити сформоване розміщення сил у галузі, суттєво підвищити турбулентність відповідного галузевого середовища, є належним ініціаторами базисних інновацій;

- ефективна державна політика у напрямку інвестиційної діяльності (оподаткування, рівень стандартизації і сертифікації, законодавство);

- діяльність інвестиційної інфраструктури поза межами бізнесу (захист інтелектуальної власності, функціонування ринку патентів та послуг тощо).

Ендогенними факторами, які впливають на інвестиційний потенціал транспортної галузі, варто зазначити такі:

- інтелектуальний капітал: кваліфікація працівників, підготовки й перепідготовки спеціалістів, мотивація свого персоналу, інтелектуальна активність працівників;

- належний психологічний клімат в проведеної організації, тобто відповідний рівень лояльності учасників для відтворювального процесу до відповідного суб'єкта господарю-

вання та належний рівень становлення інвестиційної культури;

- відповідний досягнутий техніко-технологічний рівень;

- належний науково-технічний заділ у незавершених інвестиційних проєктів;

- організація належного управління інтелектуальною власністю;

- належність організаційних структур для управління завданням інвестиційної діяльності.

Варто зауважити, що такі фактори впливають на існуючі складові інвестиційної активності транспортної галузі. Так, на можливість реалізувати інвестиційну діяльність впливають не лише внутрішні, а й зовнішні динамічні фактори (джерела фінансування, діяльність інноваційної інфраструктури тощо) [4–5].

Головними напрямками механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі:

- реформування відносин власності механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі й впровадження інноваційних організаційних форм діяльності відповідних суб'єктів транспортної галузі;

- фінансово-кредитне забезпечення проведення фундаментальних досліджень й реалізація пріоритетних інвестиційних проєктів на засадах державного замовлення, активізації приватних інвестицій у різні високотехнологічні розробки;

- реалізація ефективних механізмів соціально-економічного й екологічного стимулювання інвестиційної діяльності;

- сприяння забезпечення системної охорони прав на інтелектуальну власність [6–7].

У свою чергу, варто враховувати, що механізм публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі безпосередньо залежить від абсолютного рівня інвестиційної привабливості галузі, прозорості реалізації соціально-економічних процесів, результативності законодавства, яке повинно регламентувати господарську та соціально-економічну діяльність. Як отриманий результат дотримання таких умов механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі доцільно орієнтуватись на активне залучення саме приватного капіталу, виконання його можливих прав, гармонізація екологічних й соціально-економічних інтересів – які, безпосередньо, стимулюють впровадження заходів розвитку інвестиційного потенціалу досліджуваної галузі. Механізм

публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі під чітким контролем держави призводить до стабільності показників його функціонування. У такому аспекті у найширшому сенсі представлений механізм інтерпретує орієнтири для різних ініціатив й відкриває більш широкі перспективи для їх реалізації – що, насамперед, сприяє становленню й зміцненню дієвого співробітництва між приватним сектором й наукою.

Результативність механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі передбачає:

- більш широке використання новітніх ідей, нових технологій шляхом безпосереднього впровадження їх у галузі;

- збалансованість стимулювання інвестиційної діяльності й підвищення, конкурентоспроможності на засадах досягнення результатів науково-технічного прогресу;

- формування прозорих умов для організації інвестиційної діяльності у контексті прийняття стратегічних законів й підзаконних актів, гармонізація й захист інтересів і прав суб'єктів саме такої діяльності;

- формування комфортного середовища для сприяння організації виробничо-господарської та економічної діяльності на умовах оптимальної конкуренції й дотримання існуючого законодавства;

- розробка ефективної інфраструктури щодо ефективного освоєння й впровадження інновацій та забезпечення співробітництва між різними суб'єктами інвестиційної діяльності на засадах розвитку державно-приватного партнерства у галузі.

Для сприяння забезпечення результативності реалізації представлених заходів досить важливо досягти максимально позитивних змін у контексті:

- удосконалення та адаптації до умов сьогодення нормативно-правової бази з метою забезпечення розвитку інвестиційного потенціалу транспортної галузі;

- формування надійної структури інформаційно-консалтингового забезпечення провадження інвестиційної діяльності у транспортній галузі для організації ефективної комунікації між інвесторами й інноваторами;

- підтримка та популяризація інвестиційної культури для транспортної галузі шляхом більш широкого впровадження інновацій, стимулювання науково-популярної й просвітницької діяльності, перш за все шляхом задіяння засобів масової інформації;

- всебічна підтримка та розвиток наукової діяльності, створення наукових лабораторій і кластерів на їх основі.

Головним завданням публічного управління варто визнати необхідність сприяння розвитку інвестиційного потенціалу транспортної галузі, що сприятиме скороченню технологічного та економічного відставання України від розвинутих країн світу, що, насамперед, сприятиме зростанню міжнародного авторитету країни, мінімізації випадків недобросовісної конкуренції та різних соціально-економічних розслідувань, стримуючих бар'єрів та інших перешкод адміністративного впливу, захищаючи існуючі права й соціально-економічні інтереси різних суб'єктів господарювання транспортної галузі, яку відповідно вони проводять під її контролем.

У цьому контексті, надано теоретичне обґрунтування структурної будови механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі, який запропоновано розглядати через сукупність методів (економічно-адміністративних), принципів, завдань, функцій та інструментів впливу на згадані процеси (рис. 1).

Саме від рівня організації стратегічного планування залежить результативність механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі України. В роботі обґрунтовано послідовність виконання такого планування, яка передбачає реалізацію наступних етапів: 1) обґрунтування завдань і цілей механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі; 2) оцінку потенціалу та чинників механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі; 3) визначення існуючих регіональних переваг, задля посилення ресурсного потенціалу транспортної галузі; 4) розробку механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі; 5) розробку плану заходів щодо впровадження механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі; 6) здійснення комплексу заходів щодо реалізації механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі; 7) розробку та реалізацію програм механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі; 8) моніторинг результативності представленого механізму; 9) коригування поставлених цілей і методів для їх досягнення.

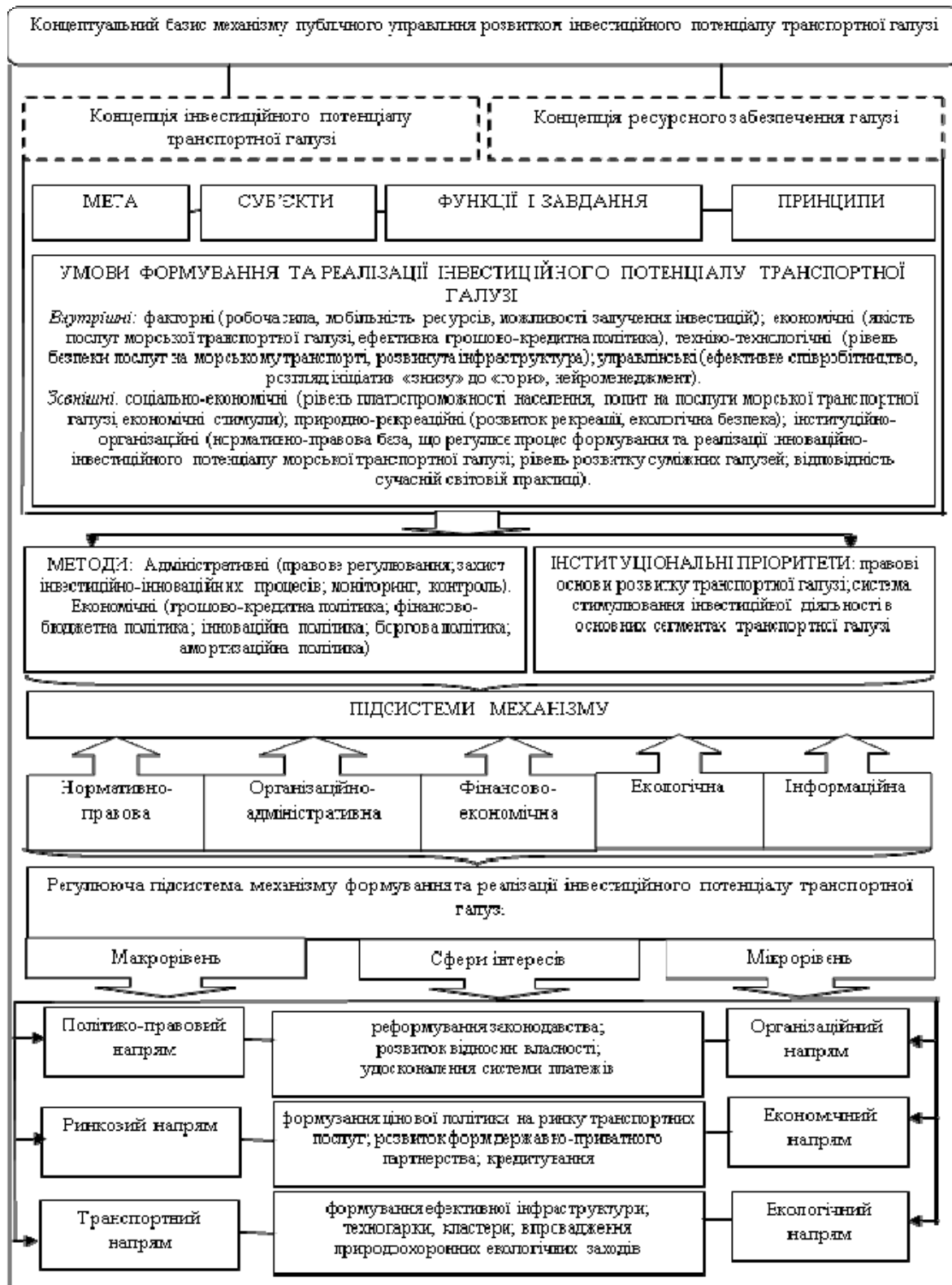

Рис. 1. Графічне представлення механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі України

Джерело: розроблено авторами.

Націленість діяльності підсистем механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі на проведення єдиної соціально-економічної політики з забез-

печенням корпоративних пріоритетів і умов фінансування інвестиційних проєктів гарантує досягнення оптимальності макроекономічних й підприємницьких результатів.

Висновки. Систематизовано фактори впливу на механізм публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі (зовнішні та внутрішні). Запропоновано якісно новий концептуальний підхід до розробки механізму публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі в Україні, який дає змогу нейтралізувати існуючі суперечності і проблеми, використовуючи програмно-цільові методи, ключові положення системного підходу й концепцію інвестиційного розвитку. Визначено ключові (мета, завдання, загальні й специфічні принципи, функції, суб'єкти, об'єкт, методи та дієві інструменти) та функціональні (алгоритм стратегічного планування, дієвий інструментарій для реалізації організаційно-економічного забезпечення) складові такого механізму, імплементація яких орієнтоване на отримання синергетичного ефекту. Формалізовано напрями вдосконалення публічного управління розвитком інвестиційного потенціалу транспортної галузі України: стимулювання попиту на провадження наукових досліджень у транспортній галузі; налагодження міжнародної співпраці; стійкий розвиток державно-приватного партнерства й комунікаційних центрів; забезпечення ефективності вітчизняного законодавства; формування спеціалізованого інституційного середовища тощо. До пріоритетів реалізації визначених напрямів належать: розробка міжгалузевих

центрів взаємодії; активізація форм державно-приватного партнерства та інше.

Список використаної літератури:

1. Логотова Т. Г., Полторацький М. М. Сучасний стан транспортної інфраструктури України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. Вип. 2(12). Т. 2. С. 8–14.
2. Мохова Ю. Л. Значення транспортної галузі в системі національної економіки України. *Дон ДУУ. Менеджер*. 2015. № 1(69). С. 88–96.
3. Панасенко Н. Л., Іваник В. Б. Комплексна оцінка транспортної системи та її підсистем в Україні. *Економічний простір*. 2014. № 84. С. 89–97.
4. Кухарчик В. Г. Стан та напрями розвитку транспортного комплексу України. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. ОНМУ. № 48(3). Одеса, 2014. С. 136–148.
5. Асиметрія ринків транспортних послуг: теоретичні основи визначення та управління : колективна монографія / Ільченко С.В. та ін. ; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2018. 266 с.
6. Minakova S. M., Lypynska O. A., Minakov V. M. Ukraine in the system of international transportation. Management of modern socio-economic systems : collective monograph. Vol. 1. Lithuania : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. P. 120–133.
7. Алексієв В. О. Управління розвитком транспортних систем : монографія / В. О. Алексієв. Харків : ХНАДУ, 2008. 268 с.

Yakaytis I. B., Shestakovska T. L., Shulga N. D. Mechanism of public management of the development of the investment potential of the transport industry of Ukraine

The article systematizes factors that have a significant impact on the process of formation and realization of the investment potential of the transport industry: exogenous (designation of investments for consumer purposes or for the needs of the transport industry; sources of financing for possible developments; positioning of the relevant business entity in the industry; effective state policy in the direction of investment activity; activity of investment infrastructure outside the boundaries of business); endogenous (intellectual capital; the appropriate psychological climate in the conduct of the organization, that is, the appropriate level of loyalty of participants for the reproduction process; the achieved technical and technological level; the organization of proper management of intellectual property; the appropriateness of organizational structures for managing the task of investment activity). The main directions of the mechanism of public management of the development of the investment potential of the transport industry have been identified: reforming the ownership relations of the mechanism of public management of the development of the investment potential of the transport industry; financial and credit support for fundamental research and implementation of priority investment projects; implementation of effective mechanisms of socio-economic and environmental stimulation of investment activity; promoting the system protection of intellectual property rights. Reasoned measures to ensure the effectiveness of the mechanism of public management of the development of the investment potential of the transport industry: improvement and adaptation to the current conditions of the regulatory and legal framework; formation of a reliable structure of information and consulting support for the implementation of investment activities in the transport industry; support and popularization of investment culture for the transport industry through wider implementation of innovations; comprehensive support and development of scientific activities, creation of scientific laboratories and clusters based on them. The structural decomposition of the

mechanism of public management of the development of the investment potential of the transport industry is presented, which provides for the implementation of a set of strategic planning tasks for the development of the resource transport industry based on the use of practical tools of horizontal and vertical management. It was determined that the results of the implementation of such a mechanism are focused on the effective use of Ukraine's existing investment potential, state support for investment projects, and support for a competitive environment that corresponds to urgent market transformations.

Key words: *transport industry, mechanism, development, public administration, investment potential.*